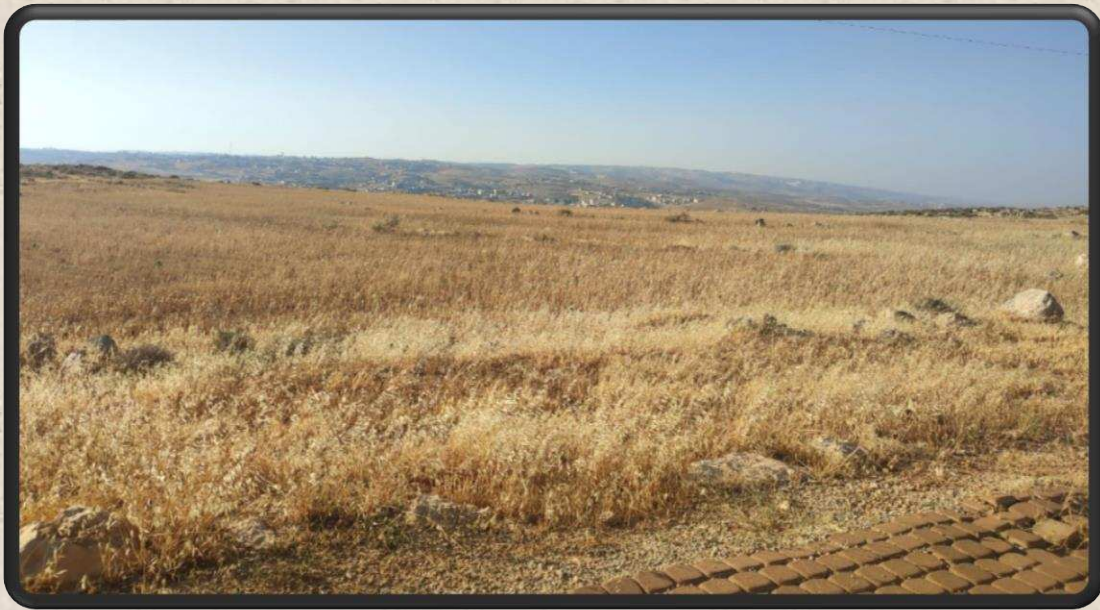

גיליון מספר - 26 \ ר"ח סיוון תשפ"ג

פִּיסַת מְדְבָר וְהָר

העלון החודשי של מרכז סיור ולימוד סוסיא

תוכן העניינים

על הנעשה במסו"ל סוסיא / **עמוד 3-4**

מעלה חרס בידו- הפינה הארכיאולוגית- **עמודים 5-7**

תחת זכוכית המגדלת/ **עמודים 8-10**

"שאו־מְרוֹם עיניִנְקָם..." – הפינה האסטרונומית / **עמוד 11**

מעשה שהיה... היום לפני / **עמוד 12-14**

מדרשיר/ **עמוד 15**

מה חדש במסו"ל סוסיא?

חודש טוב לכולם!

ימי הקציר מתחילים, הארץ כולה והר חברון בפרט לובשים חג ואת צבעם הצהוב והאופייני. אחרי חודש עמוס הדרכות ופעילויות, פנינו אל הקיץ המתקרב בצעדי ענק ואיתו האירועים המיוחדים שאנחנו מתכננים לכם.

לפני שבועיים זכינו לארח כאן את צוות ההדרכה לשנת תשפ"ד - נטע נטע, נטע ו-תהילה. 😊
יצאנו אל החצר האחורית, רמת מדבר יהודה, פתחנו את הבוקר בקפה חם אצל יואב עציון, במשטרה הירדנית בשמה החדש-מצפה מדרג. שמענו מיואב על פועלו באזור. המשכנו אל קבר לוחמי בר כוכבא, מעל מצוק נחל חבר. שם שמענו את דורון שר אבי על סיפורן של מערת האימה ומערת האגרות. המשכנו לראש מעלה צוריה, לתצפית מרשימה על קיבוץ עין גדי, נחל ערוגות וים המלח. בכך סיימנו את חציית מדבר יהודה לרוחבו.
ואיך לא?! סיימנו את יומנו בקפיצה לביר השרקי שנמצא כעת במצב נפלא!

ומה מחכה לנו?

חוצה מדבר - לילה לבן בשדות בית לחם. טיול שני בסדרה יוצא לדרך!

מתי? יום חמישי / י"ט סיוון / 08/06/23

מסלול? מקידר למצפור ראס פשחה

אורך המסלול - 22 ק"מ יציאה? 19:30 מקידר.

סיום? 08:00 בכביש 90 על יד הכניסה לעינות צוקים.

עלות? 90 ש"ח.

כולל הסעה חזרה לרכבים בקידר. מסלול הטיול - <https://off-road.io/track/5353167153266688>

קישור לקבוצת עדכונים שקטה - <https://off-road.io/track/5353167153266688>

מחממים מנועים לקראת הקיץ!

בואו והצטרפו אלינו לתוכניות מרתקות לכל המשפחה!

מסע נודד לבנות בוגרות ט"ו-י"ב- ז'י"א תמוז

איך את עם אתגר פיזי וחוויה רוחנית בלב המדבר?

לבלות על שפת גב מים עם פק"ל קפה, תנ"ך ביד ופרקי מדבר שקמים לתחייה בין נופי בראשית!

לשכב על הגב ולשאת עיניים אל מליוני הכוכבים שמעלינו שרק במדבר פוגשים את עוצמתם המיוחדת!

להכיר בנות נוספות מרחבי הארץ בגיבוש בתנאי שטח!

חיבור ייחודי בין אומנות כתיבה וטבע!

חוויה מדהימה ומסע רוחני!

מחנה קיץ לסיירים וסיירות- י"ג-ט"ז תמוז

מחנה קיץ ייחודי לבוגרי כיתות ז'-ח' (בנים בנות בנפרד)

בואו והצטרפו אלינו למחנה שלא תישכחו!

ארבעה ימי כיף חוויה ושטח עם מדריכי בית ספר שדה סוסיא.

מסלולי טיול מרתקים, פעילויות אתגריות, בישולי שטח, סנדאות הישרדות, שדאות ועוד...

הפעלות, סיורים וסדנאות לאורך הקיץ לילדים ומשפחות

(מחירים מיוחדים למתארחים בבית הארחה שלנו)

תוכנית מליאה תצא בקרוב, עקבו אחרי העדכונים...

את כל הפרטים תוכלו למצוא אצלנו באתר- <https://did.li/sH6fT>

סוסיא
מרכז סיוור ולימוד

מחנה קיץ סיירות
מחנה קיץ סיירים
כיתות ז'-ח (בנפרד)

במיוחד לבני ובנות כיתות ז-ח (בנפרד)
ארבעה ימים בבית ספר שדה סוסיא
בשילוב חוויות, שטח, טיולים והנאה.
פעילות אתגרית בעיר יתיר, odt, יום הישרדות,
שדאות, בריכה, התנדבות ועוד...

ייחודי! אהנת- סיוור עששיות וספנת רציית כאן
ייחודי! אהנת- הקמת מחנה התנאי שטח וביקור מיוחד בארבעה

י"ג-ט"ז תמוז | 2-5/7 מחיר מיוחד 960 ש"ח | מספר המקומות הוגבלו

לפרטים: 02-9961148 | www.susya.org.il

סוסיא
מרכז סיוור ולימוד

נודדות סוסיא
מסע נודד במדבר יהודה לבוגרות ט"ו-י"א
יוצאים לסיור נוסף <<

קיץ תשפ"ג

מזמינים נצא לחסע,
לאתגר את עצמך באתגר פיזי
לחוויה חוויה רוחנית
לבלות על שפת גב מים עם פק"ל, תנ"ך פתוח ולימוד של פוקי מדבר
להביט באלפי כוכבי השמיים כמו שמעולם לא פגשת בלילה חשוך בלב המדבר
להכיר בנות כמותך מרחבי הארץ בתנאי גיבוש ושטח
לגלות את החיבור הייחודי בין אומנות כתיבה וטבע

1/1 יום 20' | 26-30.6.23 | 26-30.6.23 | 26-30.6.23

ארבעה ימי הליכה וארבעה לילות חוויתיים בתנאי שטח תחת כיפת השמיים
הצעייה משעות הבוקר המוקדמות ועד שעות הערב, נעלה לתצפיות מהריבות, נשכך בגבי המים, הדרכות בקבוצות איכות קטנות, למידה, יצירה ועוד...
המחיר למשתתפת - 650 ש"ח. המחיר כולל- ביטוח, הדרכה איכותית עם יחס אישי, מזון- כלכלה מלאה, ליווי רפואי, מעטפת לוגיסטית מלאה.

למידע נוסף (טל): 058-4825001 | חפשי בגוגל: "מרכז סיוור ולימוד סוסיא"

מעלה חרס בידו- הפינה הארכיאולוגית

על חרשה ומלכות- רשמי ביקור בחורבת חורייה/ דורון שר-אבי

רבים מאיתנו נוסעים כמעט מידי יום בכביש העולה חברונה דרך מרגלות תל זיף. השוליים הצרים, הכביש המשובש, הילדים ההולכים בשוליו מידי בוקר והבניה הבלתי חוקית המשתוללת- כל אלה לא מאפשרים לנו להסתכל גם על הנוף ועל האתרים המרתקים

הפזורים בקטע שבין האנדרטה לזכר משפחת דיקשטיין ואלעזר ליבוביץ' הי"ד, לבין תל זיף. בשורות אלה אתמקד בחורבה אחת קטנה אך חשובה הנמצאת בסמוך וקשורה בפרשיית נדודי דוד בברחו מפני שאול.

בספר שמואל א', פרק כ"ג תוארה בריחתו של דוד לאזורנו: וַיֵּשֶׁב דָּוִד בְּמַדְבַּר בְּמַצְדֹת וַיֵּשֶׁב בְּהָר בְּמַדְבַּר-זִיף וַיִּבְקֶשְׁהוּ שְׂאוּל כָּל-הַיָּמִים וְלֹא-נִתְּנוּ אֱלֹהִים בְּיָדוֹ: וַיֵּרָא דָּוִד כִּי-יֵצֵא שְׂאוּל לִבְקֹשׁ אֶת-נַפְשׁוֹ וְדָוִד בְּמַדְבַּר-זִיף **בַּחֲרֶשָׁה**: וַיִּקַּם וַיְהוֹנָתָן בֶּן-שְׂאוּל וַיִּלֶּךְ אֶל-דָּוִד **חֲרֶשָׁה** וַיַּחֲזֵק אֶת-יָדוֹ בְּאַלְהֵימָם: וַיִּכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם בְּרִית לִפְנֵי ה' וַיֵּשֶׁב דָּוִד **בַּחֲרֶשָׁה** וַיְהוֹנָתָן הֵלֵךְ לְבֵיתוֹ: וַיַּעֲלֵו זָפִים אֶל-שְׂאוּל הַגְּבַעַתָּה לֵאמֹר הֲלוֹא דָּוִד מְסַתֵּר עִמָּנוּ בְּמַצְדֹת **בַּחֲרֶשָׁה** בְּגִבְעַת הַחֲכִילָה אֲשֶׁר מִיַּמִּין הַיְשִׁימוֹן:

נשים לב לכמה דברים מעניינים:

- המילה 'חרשה' כתובה במלעיל. זו אינה המילה העברית המודרנית "חורשה" שמשמעה בעברית מודרנית יער קטן, וכזאת אף לא מופיעה כלל במקרא.
- מילה זו מופיעה במקרא בסיפור שלפנינו בלבד.
- בשלושה מתוך ארבעת האיזכורים, המקום נזכר בצורת הידוע: בַּחֲרֶשָׁה ולא בַּחֲרֶשָׁה
- קיים קשר בין הישוב זיף ותושביו המסגירים את מקומו של דוד, לבין המקום המכונה 'חרשה'.

לכאורה קל לדמיין את דוד מסתתר באיזו חורשת עצים המעניקה מחסה ומסתור טוב, אך דמיון כזה מתאים רק למרדף הוליוודי במעבה היער והג'ונגל. מה לעשות... סיפורנו מתרחש באזור זיף, באזור הספר, ובאזור זה... לא דובים ולא יער. אדרבה, דוד בורח משאול לאזור חשוף, חצי מדברי, מתוך מחשבה שיד שאול לא תשיגהו מחוץ לגבולות הארץ הנושבת. (בהערת אגב נציין כי כל זה לא פוטר אותנו מהבנת מקור השם ועד כמה הוא קשור למילה המקראית הנפוצה חרש.)

מקומה של חרשה בסיפורי דוד אינו שולי! למעשה זהו המקום בו יהונתן ודוד נפגשים בפעם האחרונה. זהו מפגש הפרידה בין 'יורש העצר' המוותר על ירושת המלכות ומעביר אותה לדוד: וַיָּקָם יְהוֹנָתָן בֶּן-שָׂאוּל, וַיֵּלֶךְ אֶל-דָּוִד חֶרְשָׁה; וַיִּחַזַּק אֶת-יְדוֹ, בְּאֵלֵהֶם. וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֶל-תִּירָא, כִּי לֹא תִמְצָאךָ יַד שָׂאוּל אָבִי, וְאֵתָה תִמְלֹךְ עַל-יִשְׂרָאֵל, וְאַנֹכִי אֶהְיֶה-לְךָ לְמִשְׁנָה; וְגַם-שָׂאוּל אָבִי, יִדַּע כֵּן. וַיִּכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם

בְּרִית, לִפְנֵי ה'; וַיָּשָׁב דָּוִד בְּחֶרְשָׁה, וַיְהוֹנָתָן הָלַךְ לְבֵיתוֹ. לֹא רַק גְּדֻלוֹת נַפְשׁוֹ שֶׁל יְהוֹנָתָן נִיכְרְתוּ בְּדַבְרָיו אֲלֵא גַם הַהִכָּרָה בִּיעוּדוֹ שֶׁל דָּוִד לְמַלְכוּת. מִבְּחִינָה זוֹ דָּוִד הוּא הַנִּיגוּד הַמּוֹבֵהֵק שֶׁל שָׂאוּל. הַמַּעֲמָד הַמְּרַגֵּשׁ הַזֶּה שֶׁל בְּרִית דָּוִד וַיְהוֹנָתָן שְׂעוּד תְּשׁוּב וְתַעֲמוּד לְמַבְחָן בִּימֵי מַלְכוּת דָּוִד בִּיחְסוֹ אֶל מוֹת אִישׁ בּוֹשֵׁת וְאֵל מִפִּיבוֹשֵׁת בְּסִפְר שְׂמוֹאֵל ב', מִתְּרַחֵשׁ כֹּאן בְּדֵרוֹם הַר חֶבְרוֹן, בְּאֶזְרוֹי הַשּׁוּלִיִּים רַחוּק מֵעִינֵי הַמַּצְלָמוֹת וְהַתְּקִשׁוֹרֵת.

היכן הוא המקום 'חרשה'?

שלושה ק"מ מדרום לתל זיף נמצאת חורבת חורייסה (ראו מפה). שם ערבי המשמר בצורה נהדרת את השם 'חרשה'. אך כמובן לא די בשימור שם. עלינו להתבונן גם בהגיון הגיאוגרפי וכן במקורות נוספים.

עיון קל בפסוקים שהובאו לעיל מצביע כאמור על זיקה בין הזיפים ל'חרשה'. עלו לתל זיף בהזדמנות הקרובה והשקיפו 3 ק"מ דרומה, אל הפרבר המזרחי של יטה. הרגישו כמה קל לשלוט בתצפית על כל המרחב, ודאי אם דוד מגיע לאזור נידח זה עם 600 אנשיו. אין ספק שחבורה כה גדולה השאירה רושם במרחב בו הישובים מעטים והנוף פתוח.

זאת ועוד: יוסף בן מתתיהו מספר על בריחתו של הורדוס מתתיהו אנטיגונוס החשמונאי והצבא הפרתי, עוד טרם עלה למלוכה. הורדוס תכנן להשאיר את משפחתו במצדה ולהמשיך במנוסתו אל הנבטים בפטרה. בבריחתו מירושלים, עבר דרך איזור הרודיון (שעוד לא הוקמה באותם ימים) ובהליכתו למצדה עצר בחורשה שבאידומיאה, בו פגש את אחיו יוסף טרם המשיך למצדה. אידומיאה הוא הכינוי המשמש תדיר את יוסף בן מתתיהו לתיאור דרום הר חברון ודרום השפלה,

את הדרך שיצאה מכרמל (הקדומה) למצדה אנו מכירים היטב (ועליה ועל שרידיה ארחיב בע"ה בפינה אחרת). לפי ציר בריחתו של הורדוס, ברור ש'חרשה' של סיפורי דוד היא 'חרשה' של סיפורי הורדוס. כעת כאשר יש לנו שם ערבי מתאים, מקור נוסף והגיון גיאוגרפי-נותר לאשש את הזיהוי בעזרת הממצא הארכיאולוגי.

חורבת חורייסה תוארה כבר על ידי חוקרי קרן המחקר הבריטית במאה ה-19. האתר שב ונסקר ב"סקר החירום" הארכיאולוגי שהתקיים בדרום הר חברון בתשכ"ח, ופעמיים נוספות על ידי שמריה גוטמן (שנות ה'70 של המאה הכ') ואבי עופר (שנות ה'80). בשנות ה-'90 שב האתר ונסקר על ידי יובל ברוך במסגרת קמ"ט ארכיאולוגיה ביו"ש. בין שלל הממצאים התגלו שרידי כנסיה, שרידי ביצור כלשהו, חרסים מימי הבית הראשון והשני ובעיקר מן התקופה הרומית המאוחרת והביזנטית. בנוסף, התגלו שברי גלוסקמאות שנמצאו במערות קבורה סביב החורבה. שברים אלה מעידים כי בימי בית שני היו תושבי המקום יהודים.

לפני כחודש, במסגרת סיורי מחקר קצרים שאנו מקיימים בתיאום עם חטיבת יהודה, נכנסנו לבקר בחורבת חורייה בשעות הבוקר המוקדמות של אחד מימי שישי. מטרת הסיור הרשמית היתה לעמוד מקרוב על מצבה של החורבה כיום, וכן לאתר חרסים שזמנם קודם לימי בית ראשון. אך מאחורי הביקור מסתתר סיפור משעשע: לפני כ-28 שנים, בהגיעי לבית ספר שדה כמדריך בשנה הראשונה, שמתי עיני על חורבת חורייה.

חשבתי שאם אמצא חרסים מן המאה ה-11 או תחילת ה-10 לפנה"ס אוכל להראות שהאתר התקיים בימי ראשית מלכותו של דוד וכי ניתן להצביע על הזיקה המדוייקת לסיפור בספר שמואל א'. יצאנו צוות ב"ס שדה עם הג'יפ הירוק לשוטט בחורבה, בימים בהם יטה עדיין לא הגיעה עד אליה כפי שהיא מגיעה כיום (מדובר בשטח A אך אז בתשנ"ו, מפות אוסלו טרם הוטמעו). תוך כדי תנועה רכובה באתר, הגענו לשביל ללא מוצא ולידו פגשנו באשה ערביה וילדים בשיאו של מסיק זיתים. תוך כדי ניסיון לפרסס, עליתי ברוורס מבלי משים על שק זיתים שכבר היה ארוז בשולי הכרם. מיותר לציין שחסכתי למשפחה הערבית את הסחיטה בבית הבודד... התנצלתי בפני האשה ואף שלפתי איזה שטר כפיצוי על הנזק, אך היא בשלה כבר צורחת ומייללת בקולי קולות ואנו כבר מדמיינים את ה'פזעה' המתפתחת מן הכפר הסמוך ורואים כמה פלאחים מגיעים מכמה עברים... כדי לא להיכנס להיסטוריה כפי שנכנסו הל"ה, עלינו לג'יפ ועזבנו את המקום. מאז, שטח A קיבל כבר גוון חום כהה במפות, כניסה אליו הפכה ל"אירוע" מבחינת הצבא, ואני, בנסעי מידי יום למרגלות זיף- נותרתי עם השאלה- היש בחורייה חרסים מימי ראשית מלכותו של דוד?

על שאלה זו ניסינו לענות כאמור לפני כחודש בביקור שנועד 'לסגור את המעגל'. למרבה הצער ניתן כעת לסכם ולומר שלא נותר כל זכר לחורבה, כולה בנויה בתים גדולים ומפוארים, כביש ראשי חוצה את כולה מצפון לדרום ובשולי השלוחה מכל עבריה שטחים מעובדים כך שלא נותר כלום. בנקודה מסוימת איתרנו מערה ובה חללי משנה, שתועדה לפני כעשור על ידי דביר רביב ואיתן קליין וזוהתה כמערכת מסתור פשוטה משלהי ימי בית שני, אך מלבד זאת, כמעט כלום ואפילו חרסים פזורים על פני השטח קשה היה לאתר. זהו פחות או יותר גורלם של עשרות ומאות אתרים באזורינו (ובי'ש בכלל) שהולכים ונמחקים במהירות גדולה, כאשר כל תיעוד ואיסוף של מידע הינו בגדר "מצוה עוברת". ולענייננו- גם אם טרם ליקטנו חרסים מתאימים, נראה שזוהי חרשה של ברית דוד ויהונתן.

בית טיפוס בורייה

שריד של בית גזית בורייה

חפירות שוד באתר

יואב עציון

אום דרג' (מצפה מדרג)- זהו שמה של גבעה נישאת ברמת מדבר יהודה הדרומי, בתוך אגן הניקוז של נחל חבר. אנסה להסביר בקצרה על המרחב ועל המבנה שבראש הגבעה, תוך שילוב הקשרים היסטוריים מחד, והקשרים נוכחיים ורלוונטים עד מאוד מאידך. מראשית ההיסטוריה, היו מספר תנאים הכרחיים לקיום יישוב מבוסס וקבוע במרחב מסויים, שניים מהתנאים החשובים ביותר הם:

~מקורות מים עשירים

~אפשרות לגידולי דגן וחקלאות, דהיינו- כמות משקעים ממוצעת שכוללת מעל 200 מ"מ בשנה.

ברמת מדבר יהודה אף לא אחד מתנאים אלו מתקיים, ולכן- מעולם לא הייתה בה התיישבות קבע. זאת בניגוד לספר המדבר- האזור הגבוה (בעקבות ירידה טופוגרפית זו כמות המשקעים ברמת המדבר נמוכה מזו שבספר) והפורה שנמצא ממערב לרמה, שהיה מיושב ונושב לאורך הדורות כולם.

קולמוסים רבים נשברו על ההבדלים שבין ההר למדבר, בין האזור הפורה לזה הצחיח, לא ארחיב בנושא זה.

נחזור לרמת המדבר- מי שכן יכול למצוא יתרונות במרחב שומם מנפש אדם ומרוחק, הוא, אל נכון- זה שרוצה לברוח ולהתנתק מהציוויליזציה, בין אם הסיבה שמובילה אותו לשם היא העובדה שיש אדם המחפש ברעתו ורודף אותו, ובין אם זה מעצם העובדה שאותו אדם מחפש שקט ומנוחה מהמרחב החי והרועש.

וממש כך, לאורך הדורות כולם- רמת מדבר יהודה משכה אליה, כבפעולת מגנט- אנשים כאלו- מבקשי מקלט ומרגוע. כל תקופה ובורחיה הייחודים-

החל בדוד המלך, הבורח מיד שאול למדבר מעון ולסלע המחלקות (מרבית החוקרים מזהים את סלע המחלקות כהר חולד, שעוד נגיע אליו בהמשך) עבור בלוחמי בר כוכבא המחפשים מסתור מהרומאים בשלהי המרד ולהבדיל, בנזירים כאלה ואחרים שמקימים מנזרים בצפון המדבר השקט והמנותק.

וכלה ברועי צאן מכפרי הר חברון שירדו עם עדריהם בחודשי האביב לרמת המדבר במאות השנים האחרונות.

אום דרג'- בתרגום לעברית- אם המדרגות- נקראת כך על שם המדרגה הטופוגרפית שמוזכרת לעיל, זו שבין ספר המדבר לרמת המדבר. הגבעה מתרוממת ממש בקצה מדרגה זו והמרחב שנשקף ממנה הוא אחד מהרחבים והמרשימים ביותר במדבר.

כפי שהזכרתי לעיל, הגבעה נמצאת באגן הניקוז של נחל חבר- אחד הנחלים הגדולים במדבר יהודה שמנקז את הגשמים היורדים בין קריית ארבע למעון. המעפיל לגבעה זו יוכל לבצע תצפית נרחבת לארבעת כיווני השמיים-

מצפון: הר בעל חצור והר הכוכב שבארץ בנימין, הר הזיתים, הרודיון, רכס הכנוב ומזרח גוש עציון.

ממערב: רכס מעון ורכס בני נעים, קו פרשת המים הארצי ויישובי הציר המזרחי בהר חברון מדרום: העיר ערד ואגן הניקוז של נחל צאלים.

ממזרח: רמת מדבר יהודה, פתחי הנחלים בקיצה פיסות קטנות של ים המלח והרי מואב במלוא הדרם.

כפי שרשמתי בראש הדף- בראש הגבעה שוכן לו מבנה בטון ישן ומוזנח, ארחיב מעט על מיקומו ועל הסיבה לבנייתו:

עד מלחמת ששת הימים, רוב שטחו של מדבר יהודה היה בשליטת ירדן ובתוך שטח זה גם הגבעה הזו-אום דרג'.
הגבול בין ישראל לירדן עבר קילומטרים בודדים מדרום-מזרח לגבעה, על שיא הגובה של רכס מוארך ויפהפה בשם- הר חולד- אליו ברח מחנה דוד מפני מחנה שאול.
בתחילת שנות החמישים מתחילים לצאת מסתננים משטח ירדן לישראל ולבצע פיגועים ופעולות טרור.
בישראל, כתגובה- קמה בתחילה יחידה 101 ולאחר מכן גדוד 890 בצנחנים שמגיבים בפעולות תגמול בכפרים או באזורים מהם יצאו המפגעים.
פעולות התגמול הללו, גורמות לחוסיין- מלך ירדן דאז, לנסות ולמנוע ממפגעים אלה לצאת משטחו ולחבל בישראל. הוא מקים קו בן שש משטרות בסמוך לגבול הדרום מזרחי עם ישראל (מהצד הירדני, כמובן) כשבכל משטרה יושבים מספר שוטרים על גמלים ורוכבים בין משטרה למשטרה בניסיון למנוע מאזרחים ירדניים לעבור לישראל.
מיקום המשטרות מדרום לצפון הוא-
משטרת א רהו'ה- סמוך למעבר מיתר של היום, פוצצה על ידי הצנחנים ב1956 בפעולת תגמול מעניינת.
משטרת רוג'ום א מדפ'ע- סמוך לשני ליבנה- פוצצה ב1966 בפעולת סמוע.
משטרת לוציפר- נבנתה כמשטרת המנדט הבריטי, עומדת על תילה עד היום ומשמשת את המכינה בבית יתיר.

משטרת אום דרג'- מוקמה כאן בשל צורת הגבעה ממנה ניתן לחלוש על השטח היטב.
משטרת רוג'ום א נקה- באגן הניקוז של נחל ערוגות.
אחרונה חביבה שלא הספיקה להיות בשימוש כי כבר פרצה לה מלחמת ששת הימים- משטרת מצוקי דרגות.
מבנה המשטרה נשאר נטוש ממלחמת ששת הימים ועד לא מזמן, כשתושבי הסביבה יושבים בו דרך קבע, מחריבים ומזהמים אותו.
בעבר פעלו במדבר יהודה שלושה בסיסי הנדסה, אחד מהם ממש מתחת לאום דרג', אך בהסכמי אוסלו, כחלק מתנאי האמריקאיים- בסיסים אלו ננטשו.
לפני עשרות שנים בודדות מתחילים להתיישב באורח קבע ובאופן לא חוקי (רובם בשטחי אש) לאורך רמת מדבר יהודה מספר שבטים בדואים ובכך מפרים את המאזן רב השנים עליו פירטתי לעיל- בין ספר המדבר לרמת המדבר.
רמת המדבר כבר איננה מרחב שומם ומנותק, אלא מרחב חי ונושב לגמרי.
הגבעה באום דרג' והמרחבים סביבה יושבים בתוך שטח אש מוכרז של צה"ל, אך זה לא מפריע לכפרים כאן להמשיך לגדול ולצמוח. קשה מאוד לנוכחים כאן, בזה האזור- להבין כי הם באזור שתחת שליטה של מדינת ישראל- בגלל סיבה פשוטה- האזור לא בשליטה של מדינת ישראל.
אין כאן שום זרוע של אף גורם של המדינה, וגם אם יש מדי פעם מעט חיילי צה"ל- הם אינם אוכפים את הפעולות הבלתי חוקיות שנעשות באזור.
ולא רק המדינה, גם אנחנו- אזרחיה, שכחנו והפקרנו את המרחב היקר הזה, שמלבד מעט מאוד מטיילים שמרגישים כתיירים ואורחי המקום- איננו נמצאים בו ולא נוקפים אף לא אצבע מול הנעשה בו.
ממש כפעולה הפוכה לדוד המלך וללוחמי בר כוכבא- שברחו למדבר השומם והמרוחק, בימינו המדבר מיושב ונושב ואנחנו אלו הבורחים, אך לא אליו, כי אם ממנו.
וכעת, בנימה אישית- במצב מתוקן הייתי רוצה לשמור על המאזן ששרר באזור לאורך הדורות ולהשאיר את המדבר בלתי מיושב כתמיד.

אבל התעוררנו מאוחר מדי- המדבר מיושב לגמרי.
ובכן- החלטתי לעשות מעשה- ומזה שמונה חודשים שאני נמצא כאן, במבנה המשטרה
הירדנית- ובכך תורם בכמה דרכים:

1. מדווח לרשויות על כל מה שאני יכול וצריך- בענייני טבע וציד- לרשות הטבע
בענייני בנייה ופיתוח- למנהל האזרחי
ובענייני הברחות וביטחון- לצה"ל
מנסה באופן נואש להחזיר את המדינה לאזור שצריך להיות בשליטה.
2. מילא שהאזור כבר מיושב והמדינה לא נוכחת בו, בעיניי חשוב מאוד שלא יהיה
מרחב חי ונושב בארץ שיהיה נקי מיהודים, שאלו ירגישו בו תיירים או לא בני בית. אז
אני בן בית פה, ודואג להביא יהודים נוספים, בקבוצות או ביחידים- שירגישו בבית
במדבר יהודה.

הייתי מאריך עוד על הפעילות והעשייה אך מפאת קוצר היריעה כל שיש לי לומר הינו-
מוזמנים כולכם תמיד, בכל ימי השבוע ובכל שעות היממה, לשתות קפה או בירה, להכיר,
לשמע ולחזור לאזור שכולנו מעט שכחנו.

חודש נפלא!

לפרטים, דרכי הגעה והתנאים כאן- 0584660046

שאו - מרום עיניכם... – הפינה האסטרונומית / טל שלם

לכל איש יש שם ולכל עונה יש צורה בשמיים..

צורתה של עונת האביב - שאנחנו מגיעים לשיאה עם חג השבועות, - היא משלוש.

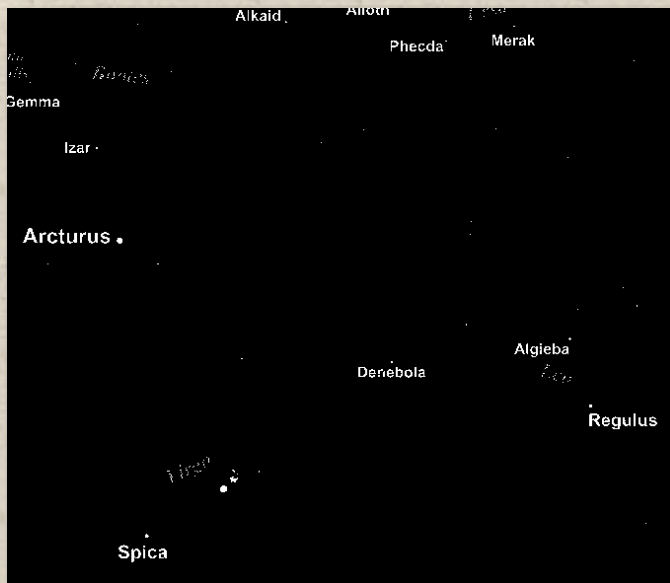
שלוש קבוצות כוכבים בהירות וחשובות במיוחד מרכיבות את המושלש הנ"ל והן:

רועה הדובים (Boötes) - יש לנו שני דובים בשמיים שמסתובבים חופשי ולכן צריכים השגחה

מיוחדת מאיש הדובים- **ארקטורוס**- דוב. הדובה הגדולה והדובה הקטנה נמצאות בחוג הארקטי, דהיינו- הצפוני של השמיים (כוכב הצפון שייך לדובה הקטנה). המילה הזו מוכרת לנו גם מהיבשת ארקטיקה - הקוטב הצפוני. והקוטב הנגדי לו- אנטארקטיקה- אנטי ארקטי, לא צפוני. גם האזור הצפוני (הארקטי) וגם ארקטורוס נקראים כך על שם הדובים. הכוכב הבולט ביותר בקבוצת רועה הדובים הוא ארקטורוס והוא הבהיר ביותר מבין כוכבי שבת בשמי הקיץ.

בתולה- הקבוצה השנייה בגודלה בשמיים, חלק מגלגל המזלות והיא משתייכת לחודש אלול.

הכוכב הבהיר ביותר בקבוצה זו הוא **ספיקה**- שיבולת חיטה. במצרים האמינו שבתולה היא אלת התבואה, שזרקה את שיבוליה ובכך יצרה את שביל החלב.

אריה- גם הוא חלק מגלגל המזלות

ושייך לחודש אב. בזכות הדמיון שיש בין האריה לבין צורתו בשמיים, התרבויות העתיקות הסכימו כמעט פה אחד על זיהויו.

הכוכב הבולט בקבוצה זו הוא **דנבולה**- זנב האריה. ביהדות אריה הוא סמלו של שבט יהודה- "גור אריה יהודה.." (בראשית מ"ט).

את משולש האביב נצייר בעזרת שלושה כוכבים והם- ספיקה, דנבולה, וארקטורוס. (ראו בתמונה וכמובן בשמיים 😊)

רועה, שיבולים ואריה- מזכירים לנו דמות מיוחדת בעם ישראל שבתלמוד מסופר שנפטרה בחודש סיוון, בחג שבועות -והיא לא אחרת מדמותו של דוד המלך. דוד בן ישי, שנולד בבית לחם שבנחלת שבט יהודה, אליה חזרה רות סבתו ללקט שיבולים, התחיל את הקריירה שלו כרועה צאן ברחבי המדבר והצליח להכיר מקרוב את גרמי השמיים. "כי- אַרְאָה שְׁמַיָךְ, מַעֲשֵׂה אֲצַבְעֶיךָ-- יָרַח וְכּוֹכָבִים, אֲשֶׁר פּוֹנְנָתָהּ." (תהילים פרק ח')

מעשה שהיה... היום לפני/ אהרן פינסילבייר

"להציל את הנגב"

14 ביוני 1947, כ"ו סיוון תש"ז.

אל ארץ ישראל מגיעים 23 חברי הועדה המיוחדת של האו"ם לענייני ארץ ישראל. ועדת אונסקו"פ.

מאז קיבלו את הבריטים את המנדט על ארץ ישראל 27 שנים לפני כן, מיטב המוחות הוגיעו את מחשבתם במציאת פתרון לבעיה הבריטית, איך מקיימים את כתב המנדט ומקיימים בית לאומי ליהודים בארץ ישראל, בלי לפגוע בשאיפות הערביות וכמובן הכי חשוב בלי לפגוע בשאיפות של הבריטים עצמם לדריסת רגל במזרח התיכון.

לאחר שמיטב המוחות הבריטים לא מצאו פתרון החליט השלטון הבריטי כי הוא מחזיר את הבעיה אל שולחנו של האו"ם ממנו קיבל את המנדט.

כך במאי 1947 נולדה לה ועדת אונסקו"פ בחסות האו"ם, ועדה שתצא לארץ ישראל תבקר במחנות הפליטים באירופה, תשמע את הצדדים בסכסוך, הערבים והיהודים ותמצא פתרון מוסכם עליו יצביעו בוועדת האו"ם. כעת נחזור אל יוני 1947, אז הגיעו חברי הועדה אל הארץ, הם התמקמו ב"בית קדימה" בשכונת רחביה שבירושלים והחלו לשמוע את עדויותיהם של אנשי המפעל הציוני בא".

דיבר איתם בן גוריון ובא גם חיים וייצמן, הגיעו גם משה שרת ואבא אבן ואפילו מנחם בגין הגיע לדבר בפני הועדה.

ההנהגה הערבית בארץ ישראל סירבה להשתתף בדיונים וכדי לפגוש את מנהיגי הציבור הערבי עשתה הועדה מסע מיוחד אל עבר הירדן המזרחי לפוגשם.

אך לא רק בשיבות ודיבורים הסתפקה הועדה, אומנם הם אינם מדריכי טיולים או אנשי יידעת הארץ, אך כנראה שהם הבינו היטב כי כדי להבין היטב את המצב את הבעיה ולנסות למצוא לו פתרון צריך לצאת אל השטח.

חברי הועדה יצאו לסיורים ברחבי הארץ, הן בכפרים הערבים והן במפעלי ההתיישבות היהודית, הם אף חזו בבעיית הפליטים בעת שמעפילי אקסודוס הורדו בכוח מן האונייה בנמל חיפה. אחת מן השאלות הגדולות שעמדה לפתחה של הועדה היה מה יהיה גורלו של הנגב, מי יקבל את השליטה עליו?

בוועדות הקודמות שדנו בתוכניות החלוקה ניתן הנגב למדינה הערבית שתקום, מנהיגי העם היהודי בארץ ישראל ראו בנגב את עתידו של העם והחליטו כי יעשו הכל על מנת לגרום לועדה לכלול את הנגב כחלק מן המדינה היהודית בתוכנית החלוקה שתוצע.

כדי להבין את בעיית הנגב מקרוב ולקבל בנושא החלטה ירדו חברי הועדה, יותר נכון חלקם- האמיצים שבהם, לסיור ייחודי במפעל ההתיישבות הציוני בלב הנגב.

חברי הועדה יצאו מבאר שבע דרומה בשיירת מכוניות אל יעד הביקור הראשון שלהם- מצפה רביבים מצפה רביבים היה נקודת ההתיישבות היהודית הדרומית ביותר באותם ימים, אי שם במקום שכוח אל.

לאחר מעט יותר משעה של נסיעה בדרך רבת טלטלות ומליאת אבק וחול מן הנגב עברה השיירה על יד ביר עסלוג, שם על יד נקודת המים היחידה באיזור התיישב לו כפר קטן שהיה למרכז לבני שבט העזאזמה. לאחר הכיבוש הבריטי הוקמה במקום גם תחנת משטרה כחלק ממערך משטרת המדבר* של השלטון הבריטי בארץ.

אם עד כה הייתה הדרך יחסית נוחה גם אם לא קלה, כעת הפכה הדרך לכמעט בלתי נסבלת, מהמורות, אבק ושממה מכל עבר.

והנה מן האופק בלב האבק והשממה אט אט עלתה לעיני נציגי הועדה "מצפה רביבים" כמו מבצר בלב מדבר היה נראה המקום, שדרות אורנים קידמו את פני הבאים אל הנקודה והבהירו לכל כי הגיעו אל נקודת הישוב. ולהיכן ילכו לבקר ראשונה? אל הפלא הגדול והמרשים ביותר, אגירת מים בלב מדבר!

אחת מן הבעיות הקשות של ההתיישבות במרחבי הנגב הייתה בעיית המים, המדבר צחיח מדי ומניין יביאו מים לחקלאות, לשתייה וכו' כי בלי הרי אין חיים.

חברי רביבים בנו סכר ענק המטה את המים מהנחל הסמוך ואוגר אותם בבריכה גדולה על יד הישוב, כך נאספו בחורף מליוני ממ"ק של מים לטובת החקלאות והקיום של רביבים.

השופט ראנד, אחד נציגי קנדה בוועדה הביט ופלט מיד " זהו מרכז תרבותי בלב הוויזוב" הר הגעש הידוע מאיטליה, כך נראו לו שטחי הנגב האינסופיים ובריכת המים הפלאית שהקימו תושבי רביבים בלב המדבר. לאחר הביקור בבריכת רביבים המשיכו חברי הוועדה לארוחת צהריים וביקור בנקודת ההתיישבות עצמה. בהגיעם חיכתה להם הפתעה נוספת, בלב היובש והמדבר בינות לשבילים צמחה לה ערוגת פרחים גדולה, מליאה "בדליות" אחד מחברי הוועדה התפלא על הדבר ושאל, מדוע צריכים אתם פרחים בכזה מקום נידח ויבש?

תשובת אנשי המקום לא איחרה לבוא- "כאן במצפה רביבים אנו עושים הכל כדי להראות שאת המדבר ניתן לכבוש, כאן באדמה הכל יגדל אם רק ישקהו ויביאו את הידיים הנכונות לעבודה" בכניסתם אל הקיבוץ קיבלו את פניהם בשמחה וצהלה, חברי הוועדה יכלו לצפות בגשם היוורד בלב המדבר בדמות מזרקות מים, פרחי גלדיליה (סייפן) שגודלו במקום חולקו לחברי הוועדה שהיו המומים למצוא פרחים חיים בלב מדבר!

הם המשיכו בסיוורם אל גן הפרי והירק וכובדו מן הפירות והגידולים של אנשי רביבים ופנו אל ארוחת הצהריים.

בעוד הם אוכלים קם החבר יוסף הפנר ונשא דברים בפניהם- הוא סיפר את סיפור עלייתה של הנקודה לקרקע, על המגוון האנושי הקיים בנקודה, ילידי הארץ ושאינם ולא שכח גם להדגיש את גאוותם על כך שהוכיחו כי ניתן להתיישב ולהחיות את הנגב הצחיח!

ולסיום אמר יוסף- "אנו זקוקים לאדמה, וזוהי עיקר שאיפתינו. האדמה לא רק לעצמינו אלא גם לאלה שיכולים להיות איתנו ונמצאים עדיין באירופה. אנו משקיפים באמון על עתידנו ומקווים כי חזוננו קום יקום. נשיא הוועדה השופט סנדסטרם שהיה גם הוא במקום סיכם ואמר- "נתרשמנו מאוד. הננו מבינים את המקור, שממנו שאבתם את אמונתכם והננו מאחלים לכם הצלחה"

בזאת נסתיים ביקור הוועדה ברביבים והשיירה הפליגה לה אל הביקור הבא- בניר-עם, בדרכם חלפו שוב על יד באר שבע וחזו בפלט הנחת צינור המים לנגב, צינור שיוביל מים חיים עד לרביבים, בהגיעם לנירעם שמעו מפי שמחה בלאס**, על תוכניתו הגדולה להבאת מים מן הירקון אל הנגב, מים שיאפשרו להפוך את הנגב לאימפריה חקלאית של ממש. מכאן המשיכו חברי הוועדה לביקור נוסף בקיבוץ חפץ חיים, שם פגשו במשהו חדש! התיישבות דתית של פועלי אגודת ישראל.

בזאת הסתיים סיוורם של אנשי הוועדה, 380 ק"מ 12 שעות של סיוור ברחבי הנגב הגיעו חברי הוועדה חזרה לירושלים.

עייפים מותשים אך בהחלט ניתן לומר כי מרוצים, רושם הסיוור היה על פניהם, נשיא הוועדה סנדסטרם סיכם בשתי מילים "מפעל כביר" ואילו הנציג היגוסלבי הרחיב מעט ואמר "זהו מפעל חלוצי של הפרחת השממה בהיקפים לא נודעים עד כה"

הרושם שעשה הסיוור על החברי הוועדה הביא אותם לידי החלטה כי הנגב יכלל בשטחה של המדינה היהודית בתוכנית החלוקה.

29 בנובמבר 1948 הצביעו באו"ם על תוכנית זו בהצבעה שכמעט כולנו שמענו עליה, התוכנית התקבלה ברוב של 33 בעד, 13 נגד, 10 נמנעים ומדינה אחת שנעדרה.

30 בנובמבר כבר פרצה לה מלחמת העצמאות שהביאה לידי כך שהתוכנית בטלה ולא יצאה אל הפועל. אך ניתן לומר כי אחד מן ההישגים הגדולים של הישוב היהודי היה בהשפעתו על חברי הוועדה להכליל את הנגב כחלק מן המדינה היהודית בתוכנית המוצעת.

היה זה הישג של ממש, הישג שלא נראה כי היה מתממש לולא ביקורו חברי הוועדה בנגב וראו את מפעל ההתיישבות בעיניהם.

סיפור זה, סיפורו של המפעל הציוני בנגב ונצחוננו מראה עד כמה חשוב הדבר לראות ולחוש את הדברים דרך הרגליים והעיניים, כיצד משפיעה החוויה של היציאה החוצה וכיצד היא מעצבת תודעה והבנה בקרב אילו שיצאו וחזו בפלאים בעיניהם.

אז צאו לשוטט בשביליה היפים של ארצינו, חפשו אוצרות חדשים, הביטו והתפעמו מעוצמתו של המדבר או מהירוק והרענן של הצפון, אין לי ספק כי תגלו מקומות נפלאים. אם רק תצאו...

הערות-

* משטרת המדבר- משטרת גמלים שהוקמה על ידי השלטון הבריטי, מטרתה הייתה להנכיח את שלטונם בנגב.

הבריטים רצו לשמור על אוצרות הטבע והמינרלים שלדעתם ניתן היה למצוא ברחבי הנגב. חברי משטרה זו היו בעיקרם בדואים שנעו על גמלים בינות לנקודות המשטרה שהוקמו, והיו חיל המשמר של הבריטים ברחבי הנגב.

** שמחה בלאס- מהנדס ומתכנן מים, מהוגי מפעלי המים הגדולים ברחבי הארץ עוד לפני קום המדינה, ממקימי חברת מקורות, לאחר קום המדינה הוביל את תה"ל וייעץ למדינה הצעירה בתכנון משק המים שלה. האיש שהביא מים רבים אל כל מרחבי ארץ ישראל"

*** תמונות נוספות מסיוורם של חברי ועדת אונסקו"פ ברביבים תוכלו למצוא בקישור המצורף בעמוד 18-

[תמונות נוספות ביקור חברי הועדה ברביבים](#)

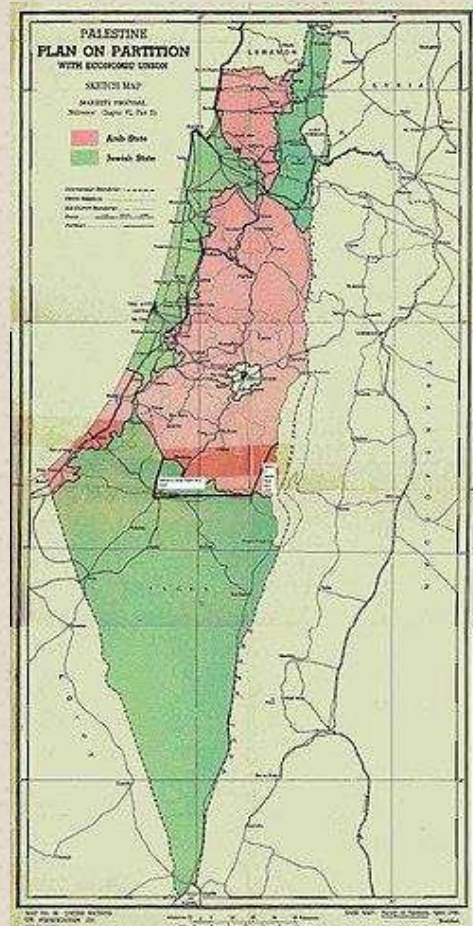
**** התמונות לקוחות מאתר הארכיון הציוני ומויקפדיה

***** מקורות עיקריים- עיתוני התקופה מתוך אתר "עיתונות יהודית היסטורית"

חברי ועדת אונסקופ עם פרחי מצפה
רביבים בידיהם בעת הסיוור במקום

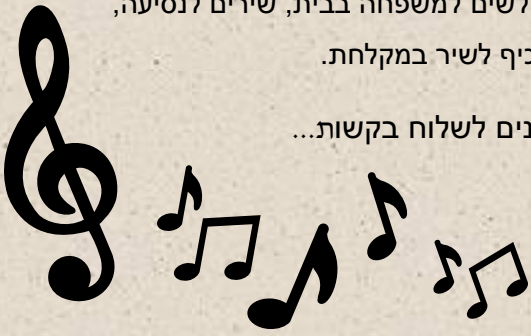
מפת התוכנית שהוצעה על ידי ועדת
אונסקו"פ ועליה הצביע האו"ם בכ"ט
בנובמבר

מדרשיר/ הדסה לוי- כולם רוצים שירים פשוטים...

לכל זמן ותקופה יש שיר. שיר שמלווה אותנו. יש שירים שכיף לשים למשפחה בבית, שירים לנסיעה, שירים שמורידים דמעות וגם שיר שפשוט כיף לשיר במקלחת.

בפינה זאת נעלה מידי חודש שיר עם נגיעה אישית. מוזמנים לשלוח בקשות...

בעבר, לא היו מקומות כמו בתי קולנוע, מסעדות ומקומות שאליהם יכלו ללכת זוגות אוהבים. המקום השקט היחיד היה הטבע. הפרדסים סביב מקום המגורים ובתוכם בריכות ההשקייה המרעננות.

יורם טהרלב בשירו נזכר בנעוריו. בימים האלה של תחילת הקיץ, ימים של שוטטות בפרדסים שליד ביתו בקיבוץ יגור. הוא מנסה לחזור לשם בדמיונו ולמצוא את אהבתו הישנה. הוא משווה את בדידותו לאשכולית האחרונה שתלויה לבדה על העץ. זאת שפספסה את הרגע ותמו נעוריה.

ואולי הוא בכלל לא מדבר על אהבתו אלא על געגועיו לנוף ילדותו. לארץ ישראל הישנה. לפרדסים ולשקט שכל כך קשה למצוא בה היום.

השיר יצא ב1983. לפני 40 שנה. אומרים שהמספר 40 הוא מספר של תהליך. ארבעים שנה בני ישראל הולכים במדבר, ארבעים שבועות ליצירת הולד, ארבעים יום וארבעים לילה משה על הר סיני ועוד ועוד.

עכשיו, ארבעים שנה אחרי שיורם טהרלב כותב על הגעגוע אפשר לנסות לשאול את עצמנו מה התהליך שעברנו מאז? למה אנחנו מתגעגעים? איפה ניהיה בעוד ארבעים שנה נוספות? עוד נפסע? עוד נחפש? או שכבר תמה העונה?

בפרדס ליד השוקת

מילים: יורם טהרלב
לחן: נורית הירש

בפרדס ליד השוקת
צל ערביים וירוקת
וציפור שותה.
אשכולית תלויה עדיין
בין החורף והקיץ
ואני כמותה.

עוד אני פוסע
לחפש אחריה
אהבת חיי
ואני יודע
תמה העונה
תמו נעורי.

במרום חמה בוערת
אבל פה עמוק הערב
וכמעט הסתיו.
אם תטעי ושוב תבואי
עוד אהבתנו פה היא
ואני איתה.

עוד אני פוסע...

ריח מים, צל ערביים
נח על המשעול.
בין ערביים
עוד נשובה שניים
יחפים בחול.